

ΠΟΙΑ Η ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ;

Γράφει ο Ιωάννης Αθ. Μπαλτζώης*

ΟΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ BESA CENTER ΤΟΥ ΤΕΛ ΑΒΙΒ, ΠΟΥ ΜΑΣ ΑΦΟΡΟΥΝ ΑΜΕΣΑ!!

Στο πανεπιστήμιο Bar-Ilan του Τελ Αβίβ, διεξήχθη στις 10 Ιουλίου 2013, διεθνές συνέδριο, που οργάνωσε το έγκριτο «think tank» BeSa Center του πανεπιστημίου, με τίτλο «Ποιά η κατεύθυνση της Τουρκίας;». Στο συνέδριο εξετάστηκε και αναλύθηκε η κατεύθυνση που ακολούθησε και εξακολουθεί η εσωτερική και η εξωτερική πολιτική της Τουρκίας, οι υφιστάμενες εξελίξεις, καθώς και η αποτίμηση της διακυβέρνησης της χώρας, υπό τον Πρωθυπουργό Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και το κόμμα του το ΑΚΡ.

Οι απόψεις που αναπτύχθηκαν ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρουσες και κατέγραψαν με σαφήνεια και ακρίβεια την γενική, οικονομική, πολιτική και εξωτερική κατάσταση, το παρόν και την μελλοντική προοπτική της Τουρκίας, ιδίως μετά τις τελευταίες εξελίξεις στην χώρα, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή.

Τα βασικά σημεία των ομιλιών που εντάσσονται στη δεύτερη συνεδρία, η οποία ασχολήθηκε με την εξωτερική πολιτική της Τουρκίας έχουν περιληπτικά ως ακολούθως:

A. Πρέσβης Πίνχας Αβίβι [Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας του ισραηλινού Υπουργείου Εξωτερικών και συντονιστής του πάνελ]

- Η σύγχρονη πραγματικότητα θέτει νέες προκλήσεις, οι οποίες οδηγούν στην ανάγκη ανάπτυξης και άσκησης μίας νέας διπλωματίας, η κατεύθυνση της οποίας δεν είναι εισέτι σαφής. Η Τουρκία συμερίζεται τον εν λόγω προβληματισμό του ισραηλινού ΥΠΕΞ.

- Το 'νεοοθωμανικό' μοντέλο που επεχείρησε να αναδείξει και να καθιερώσει η Τουρκία κατά την τελευταία δεκαετία αποδείχθηκε κενό περιεχομένου και ουσίας, όπως φάνηκε και κατά το παρελθόν έτος. Συγκεκριμένα – και χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η Αραβική Άνοιξη και οι επιπτώσεις αυτής – παρατηρείται ότι ενώ αναγνωρίζεται, σε γενικές γραμμές, η γεωστρατηγική σημασία και η οικονομική ισχύς της Άγκυρας:

α. Η Αίγυπτος απορρίπτει αναφανδόν την προοπτική ανάδειξης της Τουρκίας σε ηγέτιδα δύναμη του αραβικού κόσμου

β. Η Σαουδική Αραβία δεν αποδέχεται την μετατροπή της Τουρκίας σε κέντρο και επίκεντρο της ισλαμικής θρησκείας

γ. Οι χώρες της Κεντρικής Ασίας δεν ενστερνίζονται την ανάδειξη της Τουρκίας σε ηγέτιδα δύναμη της ευρύτερης περιοχής, και

δ. Η ΕΕ κινείται πλέον στη λογική μίας ειδικής σχέσης με την Τουρκία και όχι στην ένταξη της στους κόλπους της Ένωσης.

- Το Ισραήλ και η Τουρκία οφείλουν να πράξουν παν το δυνατό προκειμένου να αναδομήσουν τις καλές σχέσεις του πρόσφατου παρελθόντος λόγω των εξελίξεων στη Συρία, στο Ιράν κ.ό.κ. Αμφότερες οι χώρες έχουν καταβάλλει ακριβό αντίτιμο εξαιτίας των ψυχρών διμερών σχέσεων, δεδομένου του γεγονότος ότι αντιμετωπίζουν κοινά προβλήματα και κοινές προκλήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, το φυσικό αέριο συνιστά μία πρώτης τάξεως ευκαιρία συνεργασίας και σύσφιξης των διμερών σχέσεων.

B. Νιγκάρ Γκεκσέλ [Αρχισυντάκτρια της τρίμηνης επιθεώρησης Turkish Policy¹ από το πανεπιστήμιο Kadir Has της Κωνσταντινούπολης]

- Η επιλογή του Αμερικανού Προέδρου Μπαράκ Ομπάμα, το 2009, να εκφωνήσει την ομιλία του που απευθυνόταν προς τον μουσουλμανικό κόσμο στο Κάιρο και όχι στην Άγκυρα προκάλεσε τη δυσαρέσκεια ορισμένων κύκλων στην Τουρκία.

- **Η ιδέα ότι η Τουρκία αποτελεί πρότυπο του μετριοπαθούς Ισλάμ παρουσιάζει τέσσερις προβληματικές παραμέτρους:**

α. Η Τουρκία θα πρέπει να αποκτήσει περισσότερα ισλαμικά χαρακτηριστικά και εντονότερη ισλαμική φυσιογνωμία προκειμένου να αναγνωριστεί ως 'εμπνέουσα' τα μουσουλμανικά κράτη της περιοχής

β. Το πρότυπο του μετριοπαθούς Ισλάμ αφορά, πρωτίστως, το κυβερνών κόμμα ΑΚΡ και όχι την ίδια την Τουρκία

γ. Υπονομεύεται η πορεία ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ, και

δ. Η Τουρκία αποτελεί αντικείμενο σύγκρισης με μουσουλμανικές και όχι με ευρωπαϊκές χώρες.

- **Η περιφερειακή πολιτική της Τουρκίας αντιμετωπίζει πληθώρα αδιεξόδων, καθώς:**

α. Οι μεσολαβητικές πρωτοβουλίες που ανέλαβε απεδείχθησαν ατελέσφορες

β. Η ουδετερότητά της τίθεται υπό έντονη αμφισβήτηση λόγω της υποστήριξής της προς τη Μουσουλμανική Αδελφότητα, και

γ. Η πολιτική των μηδενικών προβλημάτων με τα όμορα κράτη παρέμεινε σε ρητορικό επίπεδο και ουδέποτε ευοδώθηκε.

Εν τέλει, η κατεύθυνση που ακολουθεί η Τουρκία στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, στην παρούσα χρονική συγκυρία, παραμένει ασαφής.

[Σχόλιο Πίνχας Αβίβι: Ουδείς γνωρίζει, αυτή τη στιγμή, το ποιος είναι ο στρατηγικός σύμμαχος της Τουρκίας]

Γ. Καθ. Όφρα Μπέντζιο [Ειδήμων στο Κουρδικό, Πανεπιστήμιο Τελ Αβίβ]

- Η προσφάτως συμφωνηθείσα τουρκο-κουρδική ειρηνευτική διαδικασία αποτελεί ευκαιρία δραματικής βελτίωσης των σχέσεων ανάμεσα στις εθνότητες που συνθέτουν τη σύγχρονη Τουρκία.

- Το Κουρδικό ζήτημα έχει επηρεάσει πολλές πτυχές της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής σε σχέση με τις ΗΠΑ, την ΕΕ, τα όμορα κράτη της Μέσης Ανατολής κ.λπ. Ορισμένες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, έχουν χρησιμοποιήσει το Κουρδικό ζήτημα εναντίον της Άγκυρας.

- Το Κουρδικό ζήτημα αποτέλεσε, επί μακρόν, αντικείμενο συνεργασίας με τη Συρία, το Ιράν και το Ιράκ. Εντούτοις, η Άγκυρα έχει περιέλθει σε απομόνωση από τα εν λόγω κράτη στο συγκεκριμένο ζήτημα και καλείται να το επιλύσει με τις δικές της δυνάμεις, εξ ου και η στροφή της προς την ημι-αυτόνομη κουρδική διοίκηση του βορείου Ιράκ.

Δ. Δρ. Αλεξάντερ Μούρινσον [Ειδήμων στην ενεργειακή πολιτική, ερευνητής στο BeSa Center]

- Η Τουρκία επιδεικνύει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο ισραηλινό φυσικό αέριο.

- Δεν δύναται να αποκλειστεί, εκ προοιμίου, το ενδεχόμενο ότι η πρόσφατη δυσλειτουργία που σημειώθηκε στον αγωγό, ο οποίος θα μεταφέρει πετρέλαιο από το βόρειο Ιράκ στην Τουρκία, οφείλεται σε τρομοκρατική ενέργεια.

- Η ενεργειακή ασφάλεια και η προστασία των ενεργειακών οδών έχει καταστεί ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα της διεθνούς πολιτικής σκηνής, στο οποίο δίδεται πλέον ιδιαίτερη έμφαση από τις ΗΠΑ, στη βάση του Δόγματος Κάρτερ.

- Μετά το πέρας του Ψυχρού Πολέμου και τη διάλυση της ΕΣΔΔ, η Τουρκία στόχευσε στο να μετατραπεί σε ενεργειακό κόμβο [hub], κάτι που έχει επιτύχει σε σημαντικό βαθμό, εάν αναλογιστεί κανείς τους αγωγούς – υφιστάμενους και μελλοντικούς - που διέρχονται από τον λιμένα Τσεϊχάν. Υπό την έννοια αυτή, η Άγκυρα συναγωνίζεται την Τεχεράνη, το δε πεδίο αντιπαράθεσης εντοπίζεται στο Ιράκ, όπου το μεν Ιράν προκρίνει τη μεταφορά πετρελαίου και ΦΑ μέσω του κεντρικού Ιράκ [άξονας Ιράν-Ιράκ-Συρίας], η δε Τουρκία κινείται προς την κατεύθυνση της μεταφοράς πετρελαίου από το βόρειο Ιράκ, που τελεί υπό κουρδικό έλεγχο. Παράλληλα, αναφοράς χρήζει η συμφωνία για τον αγωγό TANAP που θα μεταφέρει φυσικό αέριο από το Αζερμπαϊτζάν στην Ευρώπη μέσω Τουρκίας.

- Τα κοιτάσματα φυσικού αερίου που ανακαλύφθηκαν στην ανατολική Μεσόγειο από το Ισραήλ και την Κύπρο δύνανται να αλλάξουν τον ενεργειακό χάρτη της περιοχής, έχουν δε προσελκύσει το ενδιαφέρον της Ρωσίας, που επιθυμεί να διατηρήσει τη δεσπόζουσα θέση της στην κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της ΕΕ. Η πλέον συμφέρουσα οδός μεταφοράς του ισραηλινού και του κυπριακού φυσικού αερίου, από οικονομικής απόψεως, συνίσταται στην κατασκευή αγωγού προς την Τουρκία, εντούτοις οιαδήποτε πρόβλεψη επί του θέματος θα ήταν παρακινδυνευμένη, για τους γνωστούς λόγους.

Ε. Καθ. Εφραίμ Ίνμπαρ [Διευθυντής BesSa Center]

- Η Τουρκία είναι η χώρα που καθορίζει ανέκαθεν τον τύπο και το περιεχόμενο των σχέσεων με το Ισραήλ.

- Η ισραηλινή προσέγγιση έναντι της Τουρκίας περιέχει μία νοσταλγία για τη δεκαετία του '90, όταν οι διμερείς σχέσεις βρίσκονταν στο απόγειο. Εντούτοις, οι πολύ καλές σχέσεις εκείνης της περιόδου, ο «μήνας του μέλλοντος της δεκαετίας του '90», αποτελούν την εξαίρεση και όχι τον κανόνα, ενώ ερμηνεύονται ως ένα μεταψυχροπολεμικό φαινόμενο. Με άλλες λέξεις, το Ισραήλ αποτελεί τον 'μικρό αδελφό' του 'μεγάλου αδελφού' που κέρδισε τον Ψυχρό Πόλεμο και η Τουρκία αποφάσισε να συσφίξει τις σχέσεις μαζί του.

- Η διαπραγματευτική μανία [mediation mania] αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, παρά τα ανύπαρκτα αποτελέσματα που έχει παράξει.

- Ο νεοοθωμανισμός, ως τάση στην εξωτερική πολιτική της Τουρκίας εμφανίστηκε πριν την άνοδο του ΑΚΡ στην εξουσία, και όχι μετά από αυτή και ως συνέπειά της.

- Το ΑΚΡ παρέκκλιε της κεμαλικής, δυτικόστροφης πολιτικής που ακολουθούσε η Τουρκία από ιδρύσεώς της. Η Άγκυρα δεν αποτελεί πλέον πιστό σύμμαχο της Ουάσιγκτον, σε βαθμό που να μπορεί να εκληφθεί και ως δούρειος ίππος στις τάξεις του ΝΑΤΟ. Οι ΗΠΑ έχουν αντιληφθεί αυτήν την εξέλιξη, εντούτοις δεν ξέρουν, επί της ουσίας, το πώς να αντιδράσουν.

- Η Τουρκία κινείται πλέον στη λογική του 'Mecca Time Zone', όπως αποκάλυψε ήδη από το 2009 ο Υπουργός Εξωτερικών Αχμέτ Νταβούτογλου, στην ομιλία του στο Σαράγεβο , με σαφές νεοοθωμανικό περιεχόμενο.

- Η ρητορική του Ερντογάν κατά του Ισραήλ αποτελεί εργαλείο αύξησης της δημοτικότητας για τον Τούρκο Π/Θ.

- Η απολογία του Ισραήλ στην Τουρκία δεν έχει αποφέρει, μέχρι στιγμής, κανένα όφελος στο Ισραήλ. Αντίθετα, αποδυνάμωσε την αντιπολίτευση στην Τουρκία, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι η έννοια

της απολογίας, σε αυτήν την περιοχή της υδρογείου, ταυτίζεται με την αδυναμία και «οι αδύναμοι άνθρωποι δεν έχουν δεύτερη ευκαιρία στην περιοχή μας». **Εν τέλει, το μέλλον των σχέσεων Ισραήλ-Τουρκίας δεν είναι λαμπρό ούτε πολλά υποσχόμενο.**

- **Η μεταφορά του ισραηλινού φυσικού αερίου μέσω της Τουρκίας κινείται στη σφαίρα της ουτοπίας, καθώς δεν εξυπηρετεί απολύτως κανένα στρατηγικό συμφέρον του Ισραήλ. Εν τω μεταξύ, το Κυπριακό ζήτημα εξακολουθεί να υφίσταται και δεν θα ήταν σοφό από μέρους του Ισραήλ να εμπλακεί σε αυτό.**

- Η συνέχιση της εμφύλιας σύγκρουσης στη Συρία φαίνεται να αποτελεί την καλύτερη εξέλιξη για τα συμφέροντα του Ισραήλ.

Όλες οι προαναφερθείσες απόψεις είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες και φυσικά μας αφορούν και μας επηρεάζουν άμεσα, όχι μόνο στην χάραξη της εξωτερικής μας πολιτικής, αλλά και σε διάφορα άλλα θέματα όπως οικονομικά, διπλωματικά, κοινωνικά κλπ. Να επισημάνουμε μόνο ότι το Πανεπιστήμιο του Μπάρ Ιλάν, στο Τελ Αβίβ είναι ένα εξαιρετικό πανεπιστημιακό ίδρυμα, το δε «Think Tank» BE SA (Begin-Sadat), προς τιμήν των δύο δολοφονημένων ηγετών Ισραήλ και Αιγύπτου που αγωνίστηκαν για την ειρήνη και δολοφονήθηκαν από ακραίους εθνικιστές της πατρίδος των (!!!!) είναι από το σημαντικότερα και πλέον αξιόπιστα όχι μόνο στην Μέση Ανατολή, αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο. Το γιατί η πατρίδα απουσιάζει από τέτοια διεθνή φόρα, μόνο σε αυτοκαταστροφικά σύνδρομα και σε εξηγήσεις της ψυχιατρικής επιστήμης μπορούν να αναζητηθούν και να δώσουν εξηγήσεις. Τουλάχιστον ελπίζουμε ότι η διπλωματική αποστολή μας στο Ισραήλ θα απέστειλε πλήρη στοιχεία και αναλύσεις του συνεδρίου.

***Ο Ιωάννης Αθ. Μπαλιζώης είναι Αντγος (ε.α.) και πρώην ΑΚΑΜ ΤΕΛ ΑΒΙΒ.**